

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
Lisa Nilheim

Remissyttrande från ECPAT Sverige

Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49)

ECPAT Sverige (ECPAT) är en ideell organisation som arbetar mot kommersiell sexuell exploatering av barn; som människohandel med barn för sexuella syften, dokumenterade sexuella övergrepp (barnpornografi) och utnyttjande av barn i samband med resande. ECPAT Sverige arbetar mot den globala barnsexhandeln, men fokuserar på brott som begås i Sverige, av svenskar utomlands eller online.

ECPAT har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian *Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte* (Ds 2015:49), och vill utifrån sitt uppdrag lämna följande yttrande.

SAMMANFATTNING

ECPAT delar utredningens bild av problematiken kring gemensam viljeyttring och anser att förarbetena måste omformuleras. I övrigt tillstyrker ECPAT utredningens alternativa förslag och anser att straffansvaret ska inträda när gärningspersonen för barnet föreslår ett sammanträffande eller när gärningsmannen, i samma syfte, träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande. ECPAT anser att rekvisitet främjande åtgärd bör tas bort, samt att en ny brottsbeteckning bör vara "*kontakt för att möta barn i sexuellt syfte*", för att tydliggöra att det inte krävs någon främjande åtgärd för straffansvar. ECPAT tillstyrker också utredningens förslag att aktuell straffbestämmelse även fortsättningsvis endast omfattar handlingar som begås vid ett fysiskt sammanträffande samt att höja straffmaximum till fängelse i två år. ECPAT menar också att straffbestämmelsen utgör ett artbrott och att detta bör framgå av förarbetena.

UTREDNINGENS UPPDRAG OCH BAKGRUND

ECPAT välkomnar översynen av straffbestämmelsen kontakt med barn i sexuellt syfte, 6 kap 10 a § i Brottsbalken och instämmer med utredningens bedömning att den nuvarande straffbestämmelsens komplicerade konstruktion och straffskalans utformning i viss utsträckning förhindrar en effektiv tillämpning. ECPAT anser dock att det är en allvarlig brist att uppdraget saknar ett tydligt barnrättsperspektiv, särskilt gällande Sveriges skyldighet att rådgöra med barn vid utveckling av lagstiftning.¹

Mot bakgrund av att det skett en ökning av anmälningar om sexuell exploatering av barn de senaste åren samt den roll som internet spelat för att underlätta förövares möjligheter att komma i kontakt med barn, måste ytterligare åtgärder vidtas för att skydda barnet mot att utsättas för sexualbrott. I de slutsatser och rekommendationer till Sverige som antogs av FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) i januari 2015, uppmanade

¹ GENERAL COMMENT No. 12 (2009) The right of the child to be heard (CRC/C/GC 12) s. 118.

barnrättskommittén Sverige att anstränga sig ytterligare för att ta fram regelverk för att förhindra att barn exploateras sexuellt via internet. Rekommendationerna innehåller också krav på att Sverige ska stärka mekanismerna för övervakning och lagföring av de kränkningar av barnets rättigheter som sker på internet. Utöver lagstiftningsåtgärder framhåller barnrättskommittén att kunskapen om kränkningar och sexuell exploatering av barn på internet måste förbättras, för såväl barn, föräldrar och de vuxna som arbetar mot nätmobbning.²

Syftet med straffbestämmelsen är att kunna ingripa i ett tidigt skede, för att förhindra att än allvarligare sexualbrott begås. ECPAT vill understryka vikten av att anmälningarna som rubriceras som *kontakt med barn i sexuellt syfte* prioriteras och att åtgärder vidtas för att dessa anmälningar utreds i större utsträckning än idag.

ECPAT delar utredningens åsikt kring betydelsen av andra förebyggande åtgärder. Dessa åtgärder innefattande bl.a. utbildnings- och informationsinsatser riktade mot barn, föräldrar och lärare, frivilliga åtaganden av internet- och internetjänsteleverantörer; samarbete mellan polis och aktörer inom internetbranschen samt möjlighet till behandling av förövare och potentiella förövare, är nödvändiga för att minska risken för att barn utsätts för sexuella övergrepp efter kontakter de haft på internet. Behovet att överväga sådana åtgärder har legat utanför utredningens uppdrag, trots det framhåller utredningen betydelsen av sådana åtgärder.³

UTREDNINGENS FÖRSLAG OCH ÖVERVÄGANDEN (avsnitt 8)

Prövningen i domstol (avsnitt 8.1.2)

ECPAT anser att det avsnitt i förarbetena som behandlar gemensam viljeriktning bör omformuleras så att det tydligt framgår att barnets vilja att träffa gärningspersonen inte har någon betydelse för om gärningspersonen ska anses ha gjort sig skyldig till ett straffbart beteende eller inte.

Det är vanligt att barn som utsätts för sexuella övergrepp känner skam och skuld för övergreppet, det är därför av yttersta vikt att betona att barnet aldrig kan samtycka till sexuella övergrepp. Ur ett barnrättsperspektiv är det därför klart olämpligt att en gärningspersons möjlighet att dömas till ansvar för sina gärningar görs avhängigt barnets viljeyttring. Utredningen har identifierat frågan om *gemensam viljeyttring* som ett problem vid prövning i domstol. ECPAT delar utredningens bild av problematiken och anser därför att förarbetena måste omformuleras på den här punkten så att det tydligt framgår att barnets viljeyttring inte är av betydelse för straffansvar.

² CRC: Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden (CRC/C/SWE/CO/5), Artikel 24.

³ Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49) s. 100.

Ett förslag till förändrad straffbestämmelse om kontakt med barn i sexuellt syfte (avsnitt 8.3)

ECPAT tillstyrker utredningens alternativa förslag och anser att straffansvaret för kontakt med barn i sexuellt syfte ska inträda när gärningspersonen, i syfte att mot ett barn under 15 år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 §, för barnet föreslår ett sammanträffande eller när gärningsmannen, i samma syfte, träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande. ECPAT tillstyrker utredningens förslag om att rekvisitet främjande åtgärd bör tas bort.

ECPAT menar att nuvarande straffbestämmelsers tillämpningsområde är snävt, vilket gör att möjligheterna att ingripa innan det åsyftade sexualbrottet har påbörjats eller slutförts är för begränsat. För att möjligheterna till ett tidigt rättsligt ingripande ska bli större och fler sexuella övergrepp mot barn förhindras, anser ECPAT att straffansvaret bör tidigareläggas.

Om rekvisitet *främjande åtgärd* togs bort skulle det vara möjligt att ingripa i ett tidigare skede, och det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp skulle öka något. Samtidigt är det av vikt att det går att bevisa att gärningspersonens avsikt att träffa barnet och begå ett sexuellt övergrepp. Genom att gärningspersonen föreslår ett sammanträffande eller träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande har denne manifesterat sin avsikt att träffa barnet och utsätta barnet för sexuella övergrepp av något slag. ECPAT anser därför att straffansvar bör infalla vid denna tidpunkt.

ECPAT delar utredningens uppfattning att det överskjutande uppsåtet, att begå ett sexuellt övergrepp av något slag måste kunna bevisas för straffrättsligt ansvar. Som framgått av utredningen föreligger bevissvårigheter för den aktuella straffbestämmelsen, framförallt vad gäller det överskjutande uppsåtsrekvisitet. ECPAT delar bedömningen att det inte torde gå att bevisa att en konversation av vardaglig karaktär, mot den vuxnes nekande, har en sexuell avsikt. Den här svårigheten föreligger dock med nuvarande straffbestämmelse och kan inte motivera att rekvisitet *främjande åtgärd* behålls.

ECPAT har förståelse för de resonemang som framförts i utredningen gällande rättssäkerhet och effektivitet, och instämmer i att en avvägning måste göras mellan dessa två principer och barnets skyddsintresse. ECPAT anser dock att barnets särskilda skyddsintresse i detta fall är så starkt att det motiverar en ändring i nuvarande straffbestämmelse enligt ovan redogörelse. ECPAT anser att gärningspersonens kontakt med barnet i sexuellt syfte alltid ska betecknas som ett otillbörligt risktagande och vill betona Sveriges åtagande gentemot konventionen om barnets rättigheter, om att verka för att minska riskerna för att barnet utsätts för någon form av våld.

Samtidigt delar ECPAT utredningens bedömning att det finns andra allvarliga tillämpningsproblem som behöver åtgärdas, så som att straffbara handlingar rubriceras på rätt sätt och att barn, föräldrar och professionella som arbetar med och för barn äger kännedom om vilka handlingar som utgör brott.

Förslag om att se över straffbestämmelsen sexuellt ofredande

ECPAT tillstyrker utredningens förslag att se över straffbestämmelsen om sexuellt ofredande.

ECPAT delar utredningens åsikt att straffbestämmelsen *sexuellt ofredande* bör kunna användas i högre utsträckning. Straffbestämmelsen *sexuellt ofredande* medger ett tidigt ingripande i den så kallade "groomingprocessen" och kan dessutom vara mer lättanvänd än *kontakt med barn i sexuellt syfte*. Då den här typen av gärningar, som skulle kunna falla inom ramen för sexuellt ofredande, tycks öka tillstyrker ECPAT utredningens förslag att se över straffbestämmelsen om *sexuellt ofredande*. Dessutom vill ECPAT understryka betydelsen av att regeringen satsar mer resurser för att kunna utreda och lagföra dessa gärningar.⁴

Sexualbrott som inte begås vid ett fysiskt sammanträffande (avsnitt 8.3.1)

ECPAT tillstyrker utredningens förslag att aktuell straffbestämmelse även fortsättningsvis endast omfattar handlingar som begås vid ett fysiskt sammanträffande.

Som utredningen tydliggjort omfattas förberedelser och försök till sexuella övergrepp som äger rum online redan av andra straffbestämmelser. ECPAT delar därför uppfattningen att det inte föreligger skäl för att utöka aktuell straffbestämmelse så att den omfattar även övergrepp som äger rum online. Risken är stor att det skulle leda till gränsdragnings- och konkurrensproblem.

ECPAT framhåller dock att kunskapshöjande insatser måste göras så att rättsväsendets aktörer har god kännedom om att även gärningar som syftar till att begå övergrepp på internet är kriminaliserade idag. Detsamma gäller även andra professionella som arbetar med och för barn. Den fördel som skulle kunna komma av att kontakt med barn i sexuellt syfte även omfattade sexuella övergrepp online är en pedagogisk funktion och en större tydlighet för allmänheten kring vilka handlingar som är kriminaliserade. En sådan effekt torde dock kunna uppnås även med informations- och kunskapshöjande insatser.

En skärpt straffskala (avsnitt 8.4)

ECPAT tillstyrker utredningens förslag att höja straffmaximum till fängelse i två år.

Som utredningen anför i sina överväganden kan kontakten som tas med barnet syfta till att begå sexualbrott av olika allvarsgrad. ECPAT anser inte att den nuvarande straffskalan reflekterar brottets allvar. De allvarligaste fallen av brottet har ett högre straffvärde än vad dagens straffskala ger uttryck för. ECPAT instämmer därför i utredningens bedömning att nuvarande straffskala inte medger att allvaret hos vissa av de mest kvalificerade fallen av kontakt med barn i sexuellt syfte beaktas i tillräcklig utsträckning.⁵

⁴ Jfr Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49) s.110.

⁵ Jfr Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49) s. 126.

En förändrad brottsbeteckning (avsnitt 8.5)

ECPAT tillstyrker utredningens förslag såtillvida att brottsbeteckningen bör förändras. För att göra det tydligt att det inte krävs någon främjande åtgärd för straffansvar anser ECPAT dock att den nya brottsbeteckningen bör vara "kontakt för att möta barn i sexuellt syfte".

ECPAT delar utredningens uppfattning om att nuvarande brottsbeteckning är för vid i förhållande till de gärningar som faktiskt omfattas av straffbestämmelsen. Däremot anser ECPAT att begreppet "åtgärd" signalerar att en främjande åtgärd måste vidtas. Som framförts ovan anser ECPAT att rekvisitet främjande åtgärd bör tas bort. Mot bakgrund av detta anser ECPAT att brottsbeteckningen *kontakt för att möta barn i sexuellt syfte* bör användas. Genom att föra in begreppet "möta barn" i brottsbeteckningen förtydligas att det handlar om kontakter som syftar till sexuella övergrepp vid ett fysiskt möte.

Övriga synpunkter

ECPAT anser att förarbetena bör klargöra att kontakt med barn i sexuellt syfte utgör ett artbrott.

Kontakt med barn i sexuellt syfte innebär alltid en allvarlig kränkning av barnets sexuella integritet. I flera av de fall som tas upp i utredningens praxisgenomgång rör det sig förberedelser för sexuella övergrepp mot mycket unga barn, så unga som fyra år. ECPAT vill framhäva att gärningar som bedöms vara förberedelsebrott för ett sexualbrott mot ett barn under 15 år, ska beaktas som mycket allvarliga och av sådan karaktär att utgångspunkten bör vara att det rör sig om ett artbrott. Straffbestämmelsens tillämpningsområde är brett och ECPAT delar utredningens resonemang om att påföljden kan variera, beroende på vilket det åsyftade sexualbrottet är. Trots detta resonemang menar ECPAT att förarbetena bör förtydligas så att det tydligt framgår att straffbestämmelsen utgör ett artbrott.

Stockholm 2016-02-15

För ECPAT Sverige,

Anders L. Pettersson
Generalsekreterare

